
Розділ 2. Інвестиції та інфраструктурне забезпечення у транскордонному просторі

УДК 368:336

Бас М.А.

Іноземний капітал на ринку медичного страхування України

У статті висвітлено головні чинники, що сприяють приходу іноземних інвесторів на ринок медичного страхування України. Проаналізовано показники росту вітчизняного ринку добровільного медичного страхування та рівень присутності іноземного капіталу на ньому. На основі проведеного дослідження визначено вплив, головні переваги та недоліки приходу іноземних інвесторів на ринок медичного страхування України.

Ключові слова: медичне страхування, добровільне медичне страхування, страхова компанія, іноземний капітал, іноземні інвестиції.

Актуальність. У процесі глобалізації вітчизняний ринок медичного страхування не може залишатися осторонь міжнародного руху капіталів, приходу іноземних компаній, відкриття їхніх представництв, створення спільних підприємства, злиття та поглинання страховиків, транскордонної торгівлі страховими послугами тощо. Зважаючи на те, що ринок медичного страхування в Україні перебуває на етапі становлення, на сьогодні він займає незначну частку і має великий потенціал, чим ще більше приваблює іноземних інвесторів. Дослідження місця та ролі іноземного капіталу на ринку медичного страхування в Україні дозволить оцінити переваги й недоліки такої присутності та його вплив на діяльність страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню різноманітних аспектів присутності іноземного капіталу на страховому ринку України присвятили свої праці вітчизняні й зарубіжні вчені, зокрема В.Базилевич, О. Барановський, В. Домбровський, О. Кобзиста, С. Осадець, В. Пластун, І. Чорна, та інші. Водночас, дослідженню впливу іноземного капіталу на ринок медичного страхування приділено замало уваги.

Метою статті є аналіз присутності іноземного капіталу у діяльності страхових компаній на ринку медичного страхування України.

Виклад основного матеріалу. Прихід іноземних інвесторів на ринок медичного страхування України зумовлюється кількома вагомими факторами, які визначають і свідчать про перспективність розвитку

страхування в Україні загалом та цього виду, зокрема. В першу чергу, це пов'язано з ненасиченістю самого ринку, а також з тим, що страхуванням не охоплена значна частка населення. Водночас чисельність населення в Україні є порівняно великою, а глобалізаційні процеси сприяють популяризації страхових послуг, тому перспектива вказує на можливість активного розвитку саме соціальних видів страхування. Для іноземних інвесторів, при виході на український ринок медичного страхування, Україна цікава динамічним зростанням у цьому секторі, а також кількістю потенційних клієнтів [3].

Середовищем для іноземних інвестицій на сьогодні є лише ринок добровільного медичного страхування (ДМС). Відповідно до законодавства, медичне страхування представлено в Україні у двох формах: обов'язкової та добровільній. Обов'язкова форма виражена загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, єдиним страховиком у якому є Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Відповідно залучення іноземного капіталу у структуру функціонування цієї форми не передбачено.

Добровільне медичне страхування в Україні представлено наступними видами: безперервне страхування здоров'я, страхування здоров'я на випадок хвороби та страхування медичних витрат [4]. Здійснення будь-якого з цих видів страхування вимагає наявності у страхової компанії ліцензії на кожен з них.

Схеми приходу іноземного капіталу на страховий ринок України найчастіше передбачають відкриття дочірньої компанії або купівлю вітчизняної страхової компанії із подальшим інвестуванням значної кількості фінансових ресурсів. При купівлі компаній з розвиненою мережею філій, налагодженими каналами реалізації страхових послуг інвестори отримують напрацьований доступ до клієнта. Купівля дрібних та маловідомих компаній відбувається, як правило, заради ліцензії та призводить до зміни назви, стратегії просування на ринку, яка навіть може повністю запозичувати методи роботи материнської компанії [3].

За даними Нацкомфінпослуг станом на 1 січня 2013 року кількість зареєстрованих страхових компаній становила 414, з яких ризиковими видами страхування займається 352 компанії [7]. Серед них 112 компаній, тобто 27,1 % - це компанії з іноземним капіталом і 84 компанії займаються видами страхування іншими, ніж страхування життя [2].

Інтерес іноземних інвесторів обумовлюють як загальні тенденції інтеграції, так і привабливий українській ринок у силу високих темпів зростання. Страхові ринки в Сполучених Штатах Америки, країнах Європи зростають на 1 – 2% щороку, тоді як в Україні ці показники значно вищі [1]. На ринку добровільного медичного страхування України валові страхові премії щорічно зростають (табл. 1). Темп приросту у розмірі 18% неабияк приваблює іноземні інвестиції, оскільки вони принесуть значні прибутки та

дозволять підсилити позицій присутності на ринках Центральної та Східної Європи.

Таблиця 1
Показники росту зібраних страхових премій на ринку ДМС України

Показник	2010	2011	2012
Валові страхові премії	1233584,2	1 656 183,1	1 965 202,3
Абсолютний приріст	-	422 598,9	309 019,2
Темп приросту	-	34,26%	18,66%

Страхові виплати у більшості розвинених країн сягають 70%, а подекуди і 90% від обсягів зібраних страхових премій. В Україні рівень виплат на ринку добровільного медичного страхування впродовж 2010-2012 років коливався від 55,47% до 81,16% (табл. 2). Однак, в останній рік помітне значне зниження рівня виплат, що виступає для інвесторів показником майбутньої вигоди на цьому ринку.

Таблиця 2
Рівень чистих страхових виплат на ринку ДМС України

Показник	2010	2011	2012
Чисті страхові премії	1162139,1	1 081 403,2	1914319,3
Чисті страхові виплати	754760,3	877677,2	1061959,5
Рівень виплат, %	64,95	81,16	55,47

Оцінити участь іноземного капіталу у діяльності ринку медичного страхування можна на основі показників страховиків-лідерів (табл. 3).

Оскільки сьогодні в Україні спостерігається процес консолідації страхового ринку – перші 15 страхових компаній у 2012 р. забезпечили близько 41,6 % усіх чистих страхових премій отриманих сумарно за здійснення безперервного страхування здоров'я, страхування медичних витрат та страхування здоров'я на випадок хвороби.

Так як 15 страхових компаній за рік отримали 797 057,8 тис. грн. з 1 914 319, 3 тис. грн., саме вони визначають правила гри на усьому ринку та задають напрямок його розвитку. Очевидно також, що впродовж двох років картина не змінилась. У 2011 році головні ролі на ринку відігравали ті ж страхові компанії. У більшості з них зміни відбулися лише у напрямку зростання абсолютних обсягів страхових премій. У 2011 р. частка цих 15-ти страхових компаній становила 60,01% усіх чистих страхових премій з ДМС. У структурі сумарних чистих страхових виплат частка вказаних компаній становила у 2011 р. – 56,04% та 55,19% – у 2012 р.

Таблиця 3
Показники діяльності TOP-15 страхових компаній України на ринку ДМС*

№	Назва страхової	Страхові премії	Страхові виплати	Наявність
---	-----------------	-----------------	------------------	-----------

Іноземний капітал на ринку медичного страхування України

	організації	2011р., тис грн.	2012р., тис грн.	2011р., тис грн.	2012р., тис грн.	іноземного капіталу
1	Нафгагазстрах	127 732,8	227 906,4	80 296,0	146 274,7	Австрія, Великобританія
2	Провідна	112 411,6	126 223,3	86 845,7	106 495,5	Росія
3	Уніка	92 999,0	114 683,7	46 946,0	61 367,1	Австрія
4	Аска	49 960,6	68 052,9	43 015,4	66 544,3	**
5	Альфа страхування	46 028,2	42 260,9	40 829,7	46 012,5	Росія
6	Тас сг	24 316,0	36 034,9	40 772,1	35 514,6	**
7	Іллічівське	36 681,9	31 633,9	28 608,8	20 866,2	**
8	Просто-страхування	30 905,3	29 383,7	16 578,6	18 536,3	Кіпр
9	Аха страхування	23 218,0	28 399,0	17 038,0	17 059,0	Франція
10	Пзу україна	38 935,5	25 231,9	36 068,6	22 527,2	Польща
11	Гарант-авто	32 071,5	19 433,6	31 637,3	16 968,7	Кіпр
12	Оранга-сїч	13 605,8	14 299,8	10 330,9	10 615,8	**
13	Українська страхова група	9 792,2	14 063,6	8 181,6	10 749,3	Австрія
14	Вусо	3 675,1	9 852,7	87,3	474,9	**
15	Омега	6 574,1	9 597,5	4 640,9	6 040,0	**
	Всього	648 907,6	797 057,8	491 876,9	586 046,1	
	...	...	...	...	...	...
	Всього по ринку***	1081403,2	1914319,3	877677,2	1061959,5	

*Складено автором за даними Ліги страхових організацій України, звітності Нацкомфінпослуг та офіційної звітності страхових компаній.

**В офіційних джерелах інформація про іноземних акціонерів відсутня.

*** Сумарний обсяг чистих страхових премій/виплат безперервного страхування здоров'я, страхування медичних витрат та страхування здоров'я на випадок хвороби

Проаналізуємо присутність іноземного капіталу у цих компаніях. Як видно з таблиці 3 серед лідерів ринку ДМС 9 з 15-ти компаній у структурі капіталу мають іноземні інвестиції.

У структурі статутного капіталу страхової компанії «НАФТАГАЗСТРАХ» - лідера ринку - істотну частку займають австрійська фірма "Магелан лоджістікс гмбх" (30%) і лондонська фірма "Копартнер інвест лімітед" (25%) [13]. Австрійський капітал також присутній в структурі страхових компаній «Уніка» (92,23% акцій належить Уніка Інтернешнл Бетайлігунгс-Фервальтунгс ГмбХ) [20] та «Українська страхова група» (головний акціонер - АТ "ТіБіАйЕйч Файненшенал Сервісес Груп Н.В.", Нідерланди). Станом на 31 грудня 2012 року 99.9999% акціонерного капіталу СК «Українська страхова група» належить компанії "ТіБіАйЕйч Файненшенал Сервісес Груп Н.В.", 100% капіталу якої перебуває у власності Вієнна Іншуранс Груп АГ (Австрія) [19].

Страхові компанії «ПРОВІДНА» та «Альфа Страхування» в

основному залежать від російських інвесторів. Основний пакет акцій (99,9992%) статутного капіталу СК «ПРОВІДНА» належить ТОВ «Росгосстрах» (Росія). ПрАТ «СК «Альфа Страхування» з 2007 року входить до Консорціуму «Альфа-Груп», однієї з найбільших інвестиційних груп Росії [10, 16].

Кіпрська компанія з обмеженою відповідальністю Астровей Лімітед володіє 66,76% акцій СК «Просто страхування». Станом на квітень 2013 року компанії ПАТ "Розрахунковий центр", зареєстрованій на Кіпрі, належить майже 44 % статутного капіталу СК «Гарант-авто» [6].

Серед власників істотної участі СК «АХА» присутні наступні французькі інвестори: АКСА С.А. та БНП Паріба (опосередкована істотна участь). АКСА С.А. (Франція) володіє 50.17% статутного капіталу компанії, а 31.98% належить АТ "УкрСиббанк", який входить до групи БНП Паріба [9].

Майже 90% акцій СК «ПЗУ Україна» належить польській компанії ПЗУ СА (Повшехни Заклад Убезпечень) [15].

Решта 6 компаній (СК «АСКА», СГ «ТАС», СТ «Іллічівське», СК «Оранта-Січ», СК «ВУСО» та СК «ОМЕГА») не публікують в офіційних документах та звітності інформації про присутність іноземного капіталу.

У примітках до фінансової звітності компанії ПрАТ «УАСК АСКА» за 2012 р. вказано наступне «Фактичною контролюючою стороною компанії є пан Р.Л. Ахметов, який має повноваження керувати здійсненням операцій компанії на свій власний розсуд та заради власної вигоди» [11].

На офіційному сайті ПрАТ "СК "ТАС" зазначено, що вона є однією з компаній фінансово-інвестиційної групи "ТАС", основним акціонером якої є С.Л. Тігілко [18].

За даними річного звіту за 2012 рік 99,46% акцій ПрАТ СТ «Іллічівське» належить українському підприємству - ПрАТ "Ілліч-Сталь" [12].

Станом на 4 квартал 2012 року власниками крупних пакетів акцій ПАТ «СК» Оранта-Січ» були фізичні та юридичні особи України [6].

ПАТ "Розрахунковий центр" (Україна), як юридична особа, володіє 70% акцій СК «ВУСО», а 26% - перебуває у власності фізичної особи (Україна) [6].

Серед акціонерів ПрАТ СК «Омега» основу складають такі вітчизняні компанії: ВАТ "Київмедпрепарат", ВАТ "Стаханівський вагонобудівний завод", ВАТ "Суднобудівний завод "Залів", ВАТ "Токмацький ковальсько-штампувальний завод", ЗАТ "Білоцерківська теплоелектроцентраль", ЗАТ "Ділові партнери", ТОВ "АБК-Аудит" "Росава", ТОВ "Корпоративний центр", ТОВ "Торговий дім заводу "Прогрес", ХК "АвтоКрАЗ", ТОВ "Агрібізнес" [14].

Як видно з таблиці 3 визначальний вплив на діяльність ринку медичного страхування чинять інвестиції компаній-представників Австрії, Росії та Кіпру.

Очевидно, що на 9-тьох лідерів ринку, у статутному капіталі яких переважають іноземні інвестиції, у 2012 році припадає вагома частка (32,78% і 42%) загального обсягу зібраних чистих страхових премій та страхових виплат на ринку ДМС відповідно.

Деякі дослідники розглядають прихід іноземного капіталу як фактор розвитку ринку страхування України, оскільки ці компанії приносять на український ринок культуру страхування, знання та експертизу. Інші ж вказують на те, що присутність іноземного капіталу на вітчизняному ринку певним чином обмежує можливості вітчизняних страховиків, а головне – обумовлює відтік фінансових ресурсів та капіталу за кордон [3].

Поряд з цим, іноземці можуть привнести на ринок те, чого на ньому не вистачає – досвід роботи, технології, принципи побудови бізнес-процесів. Кожен іноземний страховик прагне бути лідером ринку, що призводить до жорсткої конкурентної боротьби та вдосконалення обслуговування.

Основними перевагами присутності іноземного капіталу на українському ринку ДМС, що позитивно впливають на економіку загалом та стимулюють покращення діяльності вітчизняних страховиків, доцільно визначити:

- залучення новітніх технологій у процес надання страхових послуг;
- покращення якісних характеристик послуг медичного страхування;
- використання позитивного світового досвіду;
- підвищення конкуренції на ринку;
- залучення вітчизняних страховиків до світових стандартів надання страхових послуг;
- формування корпоративної культури на ринку ДМС;
- створення нових робочих місць з міжнародними стандартами умов праці;
- відкритість інформації про компанію та її власників;
- публічність, стандартизованість та широке інформаційне наповнення звітності;
- встановлення вимог до надання медичних послуг відповідно до світових стандартів;
- та інші.

Водночас діяльність іноземних інвесторів на ринку медичного страхування України відзначається низкою недоліків:

- поява нецінової конкуренції на ринку та витіснення вітчизняних страховиків більш відомими іноземними компаніями;
- перехід значних фінансових ресурсів за межі України у вигляді

-
- прибутків іноземних страхових компаній;
  - ризик монополізації ринку;
  - витіснення вітчизняних страховиків з ринку за рахунок вливання великих обсягів фінансових ресурсів іноземних інвесторів;
  - та інші.

Таким чином, вітчизняний ринок добровільного медичного страхування приваблює іноземних інвесторів перспективою значного зростання кількості клієнтів, обсягів прибутку та укріплення власних позицій у глобальному середовищі. Серед страховиків-лідерів ринку ДМС більшість компаній мають переважуючу частку іноземних інвестицій у складі статутного капіталу, що визначає особливості їхньої діяльності і суттєво впливає на розвиток вітчизняного ринку. Такий вплив має, як переваги, так і недоліки, що необхідно враховувати контролюючим органам у процесі регулювання ринку медичного страхування України.

Список використаних джерел:

1. Кобзиста О.О. Іноземний капітал на українському страховому ринку/ О.О. Кобзиста // Збірник наукових праць “Ефективність державного управління” – 2011. – Вип. 29 – С. 383-388.
2. На українському страховому ринку не стало менше іноземного капіталу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.insurance.lviv.ua/?q=node/476>.
3. Пластун В.Л. Роль іноземного капіталу на страховому ринку України/ В.Л. Пластун, В.С. Домбровський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. - №3. – с. 182-189.
4. Про затвердження Характеристики та класифікаційних ознак видів добровільного страхування. [Електронний ресурс] : Розпорядження [09.07.2010 № 565]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1119-10/print1364111162739512>.
5. Чорна І.О. Вплив іноземного капіталу на рівень розвитку страхового ринку України / І.О. Чорна // Проблемы материальной культуры – ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/126/knp126_113-115.pdf
6. <http://www.smida.gov.ua> – сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України.
7. www.dfr.gov.ua - сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.
8. <http://uainsur.com> – сайт Ліги страхових організацій України.
9. <http://axa-ukraine.com> - сайт страхової компанії «АХА».
10. <http://www.alfaic.ua> - сайт страхової компанії «Альфа Страхування».

11. <http://www.aska.com.ua> – сайт страхової компанії «АСКА».
12. <http://www.illichivska.com.ua> - сайт страхового товариства «Іллічівське».
13. <http://ngs.biz.ua/> - сайт страхової компанії «НАФТАГАЗСТРАХ».
14. <http://www.omega.ua> - сайт страхової компанії «Омега».
15. <http://www.pzu.com.ua> - сайт страхової компанії «ПЗУ Україна».
16. <http://www.providna.ua> - сайт страхової компанії «ПРОВІДНА».
17. <http://www.pro100.com.ua> - сайт страхової компанії «Просто страхування».
18. <http://www.tas-insurance.com.ua> - сайт страхової компанії "ТАС".
19. <http://www.ukringroup.com.ua> - сайт страхової компанії «Українська страхова група»
20. <http://www.unika.ua/home> - сайт страхової компанії «Уніка».

Бас М.А.

Иностранный капитал на рынке медицинского страхования Украины

В статье освещены основные факторы, влияющие на приход иностранных инвесторов на рынок медицинского страхования Украины. Проанализированы показатели роста отечественного рынка добровольного медицинского страхования и уровень присутствия иностранного капитала на нем. На основе проведенного исследования определено влияние, главные преимущества и недостатки прихода иностранных инвесторов на рынок медицинского страхования Украины.

Ключевые слова: медицинское страхование, добровольное медицинское страхование, страховая компания, иностранный капитал, иностранные инвестиции.

Bas M.A.

Foreign capital in the health insurance market of Ukraine

The article highlights the basic factors that influence to entry of foreign investors in the Ukrainian health insurance market. The indicators of growth of the domestic market for voluntary health insurance and the level of foreign capital on it are analyzed. Based on the study determined the impact, the main advantages and disadvantages of foreign investors in the health insurance market of Ukraine.

Keywords: health insurance, voluntary health insurance, insurance company, foreign capital, foreign investments.